

Bra, brokoblet og BRUKT

av Knut Vadseth

Electrocompaniet AW 180 (og selvfølgelig 250 watteren) er Norges mest solgte high-end forsterker. Det finnes hundrevis av dem her hjemme, og de kan kjøpes på brukmarkedet til under halv pris. Samtidig er det ingen tvil om at siste modell er betydelig bedre enn de gamle versjonene. Men de kan alle oppgraderes til en fornuftig penge. Og hva med den gedigne NEMO versjonen som langt på vei er 2 x AW180 i felles kabinett...

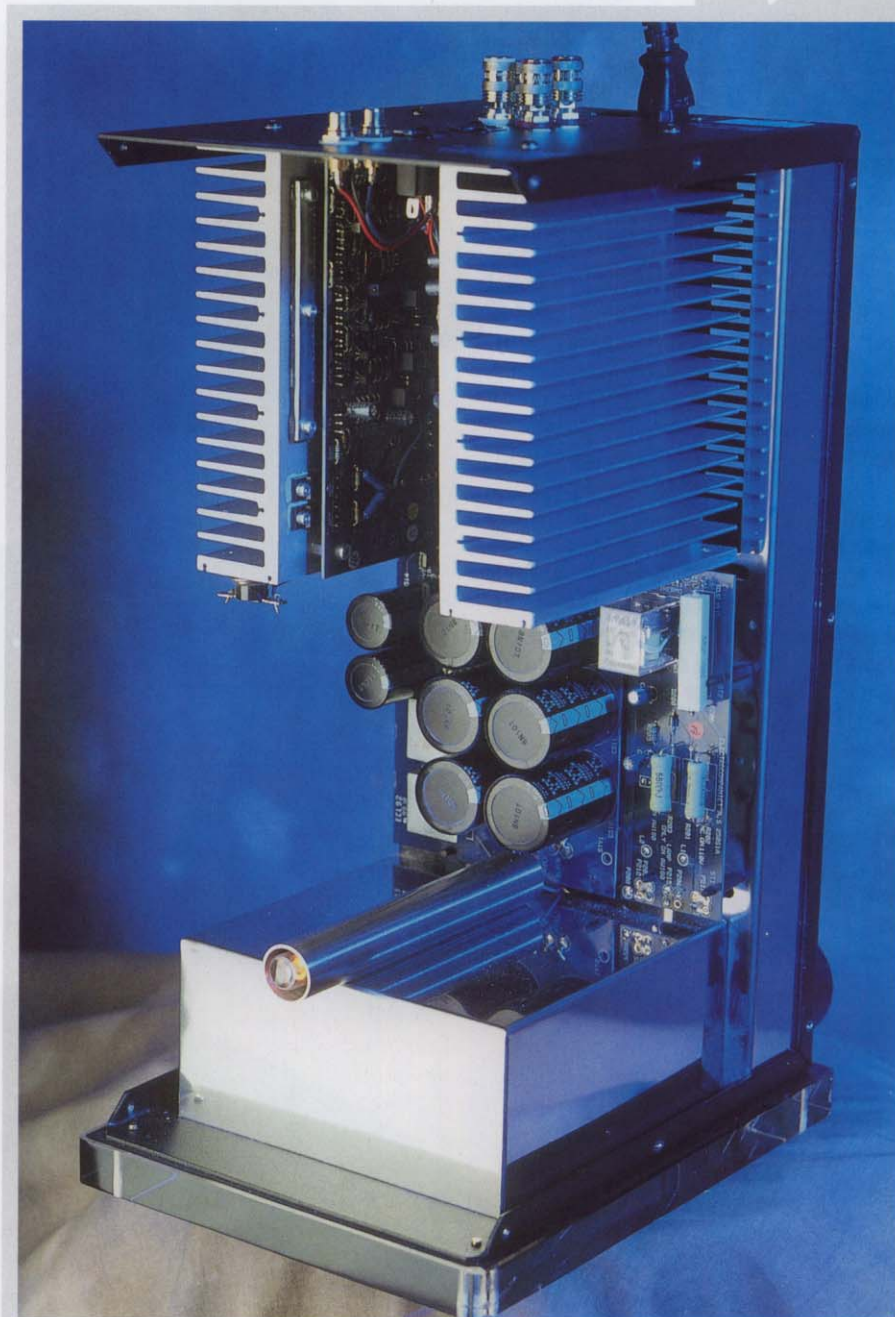
Da den revolusjonerende 25 watteren til Electrocompaniet tok de store amerikanske high-end bladene med storm for like mange år siden, var det bare mangelen på krefter som hindret denne sagnombruste forsterkeren på å bli en bestselger over hele verden. Dessverre var AR 3a, datidens mest populære høyttaler, om mulig enda mer tungdrevne enn dagens.

Selvfølgelig var Per Abrahamsen også den gang klar over at det var mulig å brokoble forsterkere for å oppnå inntil 4 ganger mer effekt. Men brokobling er ikke alltid like vellykket! For med 25 watteren forsvant også all magien fra den usedvanlig forvregningsfattige norske forsterkeren. Brokoblelet låt den simpelthen spisst, hardt og nærmest metallisk, og den både raue og presise holografien gikk også fløyten.

Det var først med de i forhold kraftige balanserte AW-180, at Per Abrahamsen og hans utviklingsfolk igjen begynte å leke seg med brokobling, men nå med balanserte forsterkere hvor det var mye enklere å få til den nesten perfekte symmetrien som er nødvendig for at brokoblinger skal låte godt. For i en god balansert brokobling oppnår man ikke bare inntil 4 ganger mer effekt (avhengig av strømforsyningen), men også en halvering av flere kjente forvregningsformer. Men det siste er avhengig av at lydsignalene nøyaktig komplementerer hverandre med den ene 180 grader fasevendt, noe som enkelt kan gjøres ved å lodde om de to aktive signalgiverne på den ene siden av XLR kontakten. Eller enda enklere; ved å bytte inngang av doble fonokabler på den ene forsterkeren. Det å få de to halvssidene til å spille i fullstendig sync med hverandre, er ikke noen selvfølge. Spesielt gjelder dette når hastigheten nødvendigvis øker i diskantområdet.

Hjemmelaget NEMO

Når vi nå har prøvet en "hjemmelaget" superforsterker baserte på Electrocompaniets klassiske 180 watter, er det fordi dette er den overlegent mest solgte high-end forsterkeren her til

lands. Det eksisterer tusenvis av dem bare i Norge. For å selge din gamle 180 watter for eventuelt å kjøpe storebroren NEMO, må du regne med et mellomlegg på minst 50 tusen kroner. (Nypris NEMO er kr.78.000) Hvorfor ikke kjøper ytterligere et sett AW-180 på brukmarkedet for 15-20 tusen kroner å lage din egen NEMO som jo i prinsippet er 2 stykker 180 watts moduler i samme kabinett. Litt mer kabler og størsj blir det jo, men selv Per Abrahamson må medgi at det bare er relativt små lydmessige forskjeller mellom 2 brokoblede 180 wattere og en Nemo.

Electro eller Dynamic?

Vi forutsetter at 180 watteren fra EC er av en senere type med ny strømforsyning og andre oppgraderinger som Electrocompaniet og alle andre nesten kontinuerlig gjør ettersom komponenter og kunnskaper om produktet blir stadig bedre. For de som har en eldre forsterker, eventuelt kjøper en litt sliten variant til en billig penge, kan man nå få oppgradert både 180 og 250 watteren til siste modell. Dette kan være en fornuftig oppgradering av dine eldre forsterkere selv om du ikke vil prøve brokobling! De siste modellene er både strammere og med mer futt enn tidligere uten at dette har gått ut over den fenomenale stemmegjengivelsen eller den store romopplevelsen.

Før vi går i gang med å beskrive hva som skjer med lyden ved brokobling på EC og delvis også den siste Dynamic Precision som også er blant de mest solgte high-end forsterkere i Norge.

Selv om vi bare har prøvet A-1 i brokobling, er det liten grunn til å tro at dette ikke skulle fungere like bra på eldre DP-konstruksjoner, inklusive min personlig "best buy" favoritt, DP 6,4P. Det er interessant å merke seg at Leif Ernstsen hos DP har beskrevet fordelene med balansert brokobling i sine manualer lenge før NEMO dukket opp.

Vedtatte fordommer

Den norske folkloren rundt våre to store hjemlige forsterkermerker er ganske underlig. Det er liksom vedtatt at DP låter litt lyst, noe enkelte tolker som en viss mangel på "musikalitet".

Dette er et finurlig uttrykk for skittkasting uten å behøve å stå til ansvar for noe som helst. På samme måte som man kan hevde at en politisk motstander er litt "brun" eller "venstrevridd" i forhold til eget ståsted.

Samtidig er det DP som er hi-fi ekstremistenes klare førstevalg, om man ikke vil ha en enda dyrere rørforsterker- eller ytterligere status med en Krell-logo på frontplaten. Electrocompaniets svorne tilhengere går litt mer stille i dørene. Likevel er det forbausende mange av de mest erfarne hi-fi guruene som sitter med en EC forsterker, ofte en ekte Nemo om banken har stått dem bi. Og alle "vet" at EC låter litt mørkere, litt mer ror med utrolig bra stemmegjengivelse og flott holografi, men også uten dynamikken og mikrotransientene til DP. "Alle" er uansett enige om at DP og EC er motsetning-

kjerne av sannhet i disse utsagnene, men min påstand er at begge forsterkere skiller seg ut fra den store masse ved at de begge har flott kropp med naturlig pondus, spesielt i det kritiske grunn-tone området, et område hvor mange svikter med litt tynn lyd som mange ganske feilaktig tolker som om forsterkeren er spesielt hurtig og oppløst.

Særlig EC betaler prisen for en usedvanlig kroppelig og fyldig klangbalanse med tilsynelatende mindre presise transient egenskaper. Men hører du nærmere etter, er her masser av mikrodetaljer og fremragende hurtighet i mellomtone og diskant. Uten dette, hadde du aldri i verden opplevd den fremragende holografien som EC makter å formidle, eller den super raffinerte diskanten som imidlertid er noe forsiktig i nivå. Likevel kan EC kritiseres for litt mangel på

superrask og tilstrekkelig dynamisk dypbass. I forhold til den helt eksepsjonelle DP forsterkeren, kan EC i forhold virke litt treig og med en liten festkul midt i bassområdet samtidig som den faller en smule ved 25-30 Hz. Litt "pæreformet", som en god rørforsterker, med andre ord. Men det er før siste oppgradering.

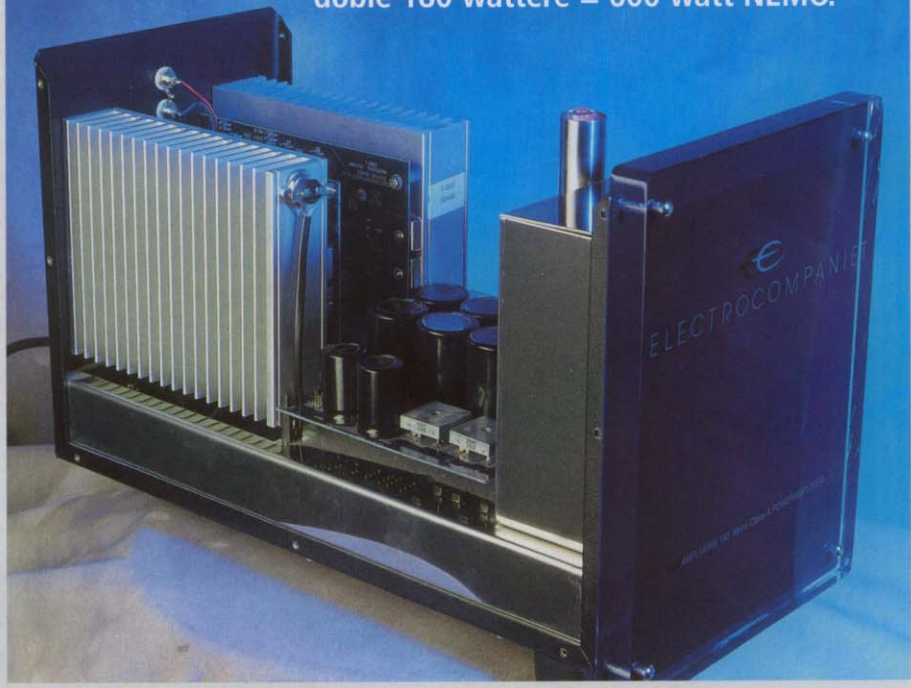
Fake Nemo

Da jeg fikk oppgradert mine gamle, brukkjøpte AW-180 (kr.15.000) til samme standard som mine egne 180 wattere av siste modell, ba jeg samtidig om at man snudde pluss og minus på XLR inngangen. Dermed kan jeg brokoble forsterkerne med standard XLR kabler av ulike typer uten bruk av spesialkabel med snudd fase i den ene

enden. Husk i tilfelle å merke forsterkerne slik at du skifter pluss og minus på høyttalerkablene for korrekt absolutt fase ved senere normal drift. (Dette er ikke dramatisk viktig, men alle monner drar.)

Prinsippet er at de to forsterkerne må kobles i motfase og med plussignalet fra høyttaleruttaket til hver sin halvdel av høyttalerkabelen. Det blir litt kabler og styr. Men i tillegg til prisen, er det også fordeler. Med litt rutine er det raskt å skifte fra brokobling til eventuell bruk som et optimalt 4 kanal surround oppsett. Den 5te sensorkanalen er ikke så viktig som Dolby & Co prøver å innbille deg! Jeg må innrømme at jeg koblet feil flere ganger under denne prosessen.

De store kraftbombene på minst 500 watt er ikke nødvendige for at du skal spille spesielt høyt, men for at du skal beholde all dynamikken i opptaket og ha full kontroll på basselementene i både små og store høyttalere. Electrocompaniet har fått glimrende internasjonal mottagelse for sine doble 180 wattere = 600 watt NEMO.

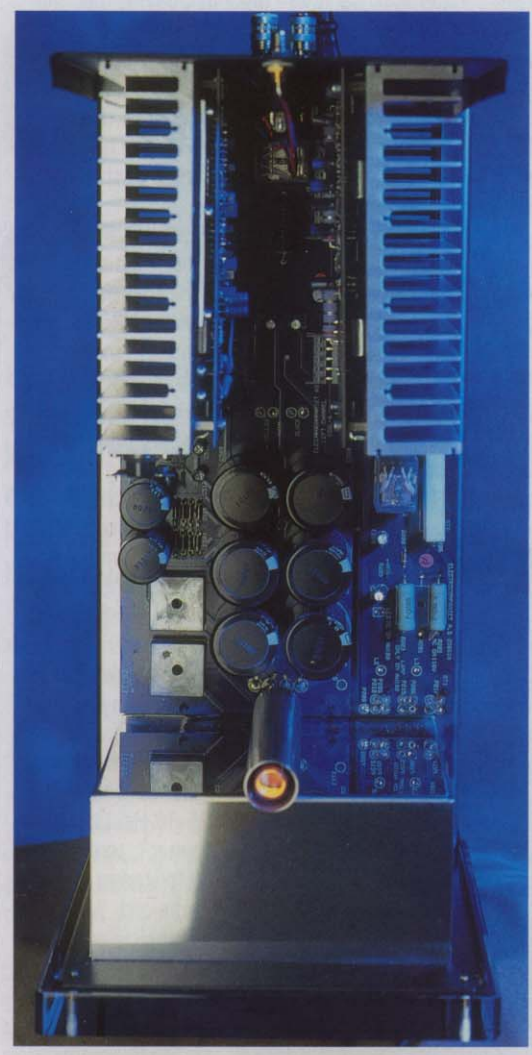

er; begge skal visstnok befinne seg på hver sin side av den transistoriserte virkelighet som noen kaller nøytral. Dette er jeg sterkt uenig i!

Kropp og tyngde

Etter min oppfatning gjennom uttallige oppsett i direkte sammenlikning med masser av andre forsterkere, tør jeg påstå at det er større likheter enn ulikheter mellom disse forsterkernes karakteristiske klangegenskaper!

Det forbløffende er at praktisk talt alle er av den skråsikre oppfatning at DP låter lyst og litt "monitor" hardt, mens EC i forhold virker litt grumsete og tilbakenet uten det helt store trøkket i mellombassen. Det er selvsagt en viss

Her går nå masser av strøm. Men hver gang fungerte kortslutningsautomatikken glimrende uten at det på noe tidspunkt lukket dyrt - eller ble stumt...

Lyden av NEMO?

Det første du opplever ved brokobling av AW 180 er at du spiller betydelig høyere - faktisk hele 6 dB. I de ekte NEMOene, er denne effekten kompensert ved inngangene. Dette kan også gjøres ved oppgradering, men oppleves langt fra nødvendig. Dessuten er den høye gain'en er fordel ved bruk av passiv kontrollforsterker. DP passive kontrollforsterker som selges brukt for 4-5 tusen kroner, låter fremragende med Electrocompaniet, særlig da brokblet med ekstra gain! Du finner snaut noe lydmessig bedre på den riktige siden av kr. 50.000!

Lydbildet etter brokobling er opplagt større. Lydbildet har vokst i alle retninger som om du hadde fått betydelig større høyttalere. Dette selv om den opprinnelige AW 180 også alene gir et særlig stort og flott lydbilde. Dette gjelder også for stativhøyttalere. Husk at små høyttalere ufravikelig låter større med store forsterkere!

Det neste du opplever er at bassen virker en smule slankere, men også jevnere uten den typiske festkule rundt 40-80 Hz. Det paradoksale er at du får en strammere bass som samtidig synes å strutte av muskler. Samtidig tvinges

elementene, uansett størrelse, å gå enda litt dypere enn de trodde de kunne. Og her er hørbart mer dynamisk kontrast. Ikke rett da målbar forvrengning ifølge Per Abrahamsen synker til fjerdeparten. Det solide fundamentet er strammet betydelig opp, noe som lett høres!

Hele mellomtone området er like forførende plastisk, homogent og holografisk som vi husker det, og med den samme glimrende vokalgjengivelsen som vi husker den. Nesten alle typer stemmeopptak låter veldig fint, men kanskje litt prektig med en smule for mye "kropp" enn strengt tatt korrekt. Men det låter "naturlig" på samme måte som om huden på skuespillerne virker "naturlig" på TV-skjermen, selv om de i virkeligheten er sminket med brunt pudder. Stemmegjengivelsen er etter min mening nesten "bedre" enn i virkeligheten, men mangler kanskje litt nyanser slik som på en DP forsterker. Et tveegget sverd, selvfølgelig, men overveiende positivt for alt annet enn kritisk monitor lytting.

Øvre mellomtone

Det store sjokket kommer imidlertid i presens området rundt 3 kHz. Her er tilsynelatende mye mindre nivå enn tidligere. Noe er borte. Heldigvis er det grums og støy som har forsvunnet. Lyden er simpelthen blitt

vasket reinere, roligere og sortere mens diskanten nå får mer spillerom der oppe i det blendende hvite. For analog entusiaster er det som man har kastet den gamle, slitte vinylplata og anskaffet en helt ny pressing. Forvrengningen og støyen som minner om lyden fra slitte riller er sterkt dempet - selv om du ikke tenkte over at det egentlig var noe galt her oppe for nå.

Det hele er ikke fullt så dramatisk som beskrevet her, men svært lett hørbart for alle. Selv om den målbare forvrengningen fra AW 180 i utgangspunktet er såpass lav, at Per Abrahamsen innrømmer at han ikke trodde det var hørbart. Det er det, når det forsvinner! Med brokobling er her nå en betydelig forbedring med mørkere stillhet mellom transientene som dermed står klarere og renere frem fra støygulvet som også er blitt lavere.

Diskant

Diskanten virker også en smule mørkere enn tidligere. Dette kan likevel være et resultat av mindre hørbart nivå (på grunn av forvrengning) i nedre del av området. Diskanten er uansett gnistrende

hvit mot en beksvart himmel. Selv om hele lydbildet er blitt enda mørkere på en forsterker mange har kritisert for å være mørk, så er her et yr av detaljer og mikrotransienter i et musikalsk fyrverkeri som sammen med det fenomenale grunnfjellet av kjellerdype toner, og en passe varm og levende mellomtone, kan gjenskape et lydbilde så svært som noen forsterker jeg noensinne har hørt. Inklusive mine kjære Krell MC 450! Dette takket være en holografi så svær som et fjell. Ikke fullt så presis som på A-1, men altså enda større og slående realistisk på det meste av musikk- og selvfølgelig grandios hjemmekino.

For de som ikke nødvendigvis er enige i denne bejaelsen av brokblet 180 watter som igjen er tilnærmet lik en NEMO, må jeg diskutere spørre om de benytter EC forforsterker? EC 4,7 er etter manges mening- også min- den beste balanserte aktive forforsterkeren til prisen rundt kr. 12.000. Den er usedvanlig flott på mange måter, også på grunn av fjernkontrollen. Den er imidlertid en smule tilbakelemt med litt lite trøkk i mellomtonen. (Har ikke hørt oppgradert versjon.) Sammen med 2 stk. 180 watter blir det hele litt for plysj. (Prøv heller EC 4,7 sammen med DP!) Den strammere mellomtonen du får med svært kostbare og strøms sterke kontrollforsterkere fra Mark Levinson, Linn etc., kan du også oppleve med langt rimeligere balanserte passive enheter fra bl.a. Dynamic Precision. Denne er ikke lenger i produksjon, men tilbys brukt fra late hi-fi entusiaster med dårlig ganglag.

Konklusjon

2 sett brukte AW 180 med komplett oppgradering til siste versjon fra fabrikk, må være den aller rimeligste vei mot et lydmessig Nirvana for de aller fleste av oss. Spesielt om vi allerede har et par AW 180 fra før! Om denne konstruksjonen blir helt identisk med NEMO'ene, kan jeg ikke garantere da jeg aldri har fått høre de samtidig på samme rigg. Men flott er det uansett, faktisk noe av de mest grandiose jeg noensinne

har hørt i egen stue med Respons Art og Krell KPS 25 CD/forforsterker. Stryk forresten det der med NOE AV. Det ER det mest storslåtte jeg har hørt! Til egen lytting av mye klassisk musikk og store ensembler, ville jeg lett kunne slå meg til ro med dette oppsettet selv om litt mye kabler kanskje ville få meg til å spare til en ekte NEMO.

Som monitorredskap - for å finne forskjeller (og feil) i annet utstyr, viste imidlertid DP A-1 seg å være enda mer oppløst og avslørende - på godt og ondt. Jeg hadde bestemt meg for å erstatte mine Krell 450 med dobbelt sett 180 AW, da vi skulle teste SACD med ulike topp spillere.

Det ble da krystallklart (bokstavelig talt) at DP A-1 på sitt beste kunne dra deg enda nærmere musikken med større dynamisk kontrast mens AW både i enkel og dobbel versjon plasserte deg litt lenger bak i salen og med litt mindre nøyaktige dynamiske smådetaljer. Forskjellen i mikrodetaljer er likevel mindre enn hva mange synes å tro. Men den er der, selv om det måtte SACD plater med de aller beste drivverk for å demonstrere forskjellen. Jeg antar likevel at en god vinylrigg også kan avsløre den ekstra oppløsningen hos DP.

Men da vil også Electrocompaniets magiske evne til å hjemme bort problemene, pynte på feil og kose med det musikalske, være et minst like viktig kort!

Oppgradering av Electrocompaniet AW 180:

Til sparegrisens minne

For noen måneder siden gikk jeg til anskaffelse av et par brukte Electrocompaniet AW 180 monoblokker av edel årgang, nærmere bestemt jubileumsmodellen fra 1995 med larvikitt-fronter, for en pris tilsvarende ca en tredel av påstått veiledende utsalgspris. Tanken om å benytte seg av den aktuelle oppgraderingsmuligheten har jevnt og trutt svirret i bakhodet, men jeg ville først forsøke å foreta en "side by side" test, for på best mulig grunnlag ta en avgjørelse om det er verdt bryet og selvsagt pengene. Dette har jeg nå fått muligheten til med eldre AW 180, men med siste oppgraderinger.

La meg fatte meg i korthet: For undertegnede er en oppgradering nå et must og forhåpentligvis nært forestående. Man får simpelthen en helt ny forsterker, man hører tydelig at lyden blir ordentlig strammet opp, hele lydbildet virker mer atletisk med kraftigere "skuldre" og slankere midje, dvs strammere og mer detaljert bass, fortsatt særdeles holografisk og tredimensjonal i sin utpensling av lydbilder, med litt finere pensel enn tidligere. Diskanten er tørrere og bedre definert enn tidligere, og forsterkeren fremstår totalt sett med mer luft og rom. Syns du Michelle Pfeiffer var elegant og

forførerisk oppå flygelet i the Faboules Baker Boys, er nå AW 180 som Liz Hurley i et florlett lag Chanel no. 5 i forhold.

Oppgraderingen får min uforbeholdne anbefaling.

Jeg avslutter med ett minutt stillhet til sparegrisens minne.

Oppgradering:
Electrocompaniet,
Skårer.

Pris: ca. kr. 3500,- pr. kanal.

Jan Myrvold

